

העזרה מהסוגיא

גיטין יט. - כה:

פרשת שלח ה'תשפ"ג

דף יט

- ◆ דין הדיו של הגט - צריך לכתוב את הגט בדיו שמתקיים, ולא בדיו שאינו מתקיים (כגון מי פירות).^א
- ◆ דיני כתב על גבי כתב לענין שבת:
 - דף שהיה כתוב בדיו וחזר וכתב עליו בדיו או דף שהיה כתוב בסיקרא וחזר וכתב עליו בסיקרא - פטור.
 - דף שהיה כתוב בסיקרא וכתב עליו בדיו - חייב משום מוחק וחייב משום כותב.^ב
 - דף שהיה כתוב בדיו וכתב עליו בסיקרא - ללישנא קמא חייב משום מוחק, ללישנא בתרא פטור משום שנחשב מקלקל.^ג
- ◆ עדים שלא יודעים לקרוא או לחתום:
 - בגיטי נשים - עדים שלא יודעים לקרוא עדים אחרים קוראים בפניהם, ועדים שלא יודעים לחתום אחרים חותמים את חתימתם בצורה פסולה ולאחר מכן העדים חותמים את חתימתם בצורה כשרה.^ד
 - בשטר שחרור עבד ובשאר שטרות - לת"ק דינם שווה לגיטי נשים, לרבי שמעון בן גמליאל עדים שלא יודעים לקרוא או לחתום פסולים.^ה

הערות

- א הגמ' מבארת שגט שנכתב ב'מי מילין' (כלומר מים ששרו בהם 'עפצים'), באופן שהוא נכתב על קלף שעובד ב'עפצים' הגט פסול, משום ש'אין מי מילין על גבי מי מילין', אבל באופן שהוא נכתב על קלף שלא עובד ב'עפצים' הגט כשר.
- ב בדברי הגמ' מבואר שדברי ריש לקיש שחייב משום כותב נאמרו לחומרא ולא לקולא, ולכן בזמן בית המקדש לא צריך להביא קרבן לבית המקדש, משום שאינו חייב משום כותב ונמצא שמביא חולין לעזרה, ומטעם זה ריש לקיש אמר שעדים שאינם יודעים לחתום, וחתמו אחרים בשבילם על הגט בסיקרא וחזרו העדים וחתמו בדיו הגט פסול, משום שחוששים שלא נחשב כתב.
- ג רש"י מבאר שהסיבה שלא חייב משום כותב כיון שבתחילה היה כתוב בדיו שהוא כתב יותר טוב מסיקרא.
- ד הגמ' מבארת שיש כמה אפשרויות כיצד אחרים חותמים את חתימתם בצורה פסולה: א. 'מקרעין להם נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו' (לרש"י הכוונה ששורטין את שמות העדים על השטר על ידי סכין, ולאחר מכן העדים ממלאים את השריטות בדיו. ולתוס' [ט ב] הכוונה שלוקחים נייר וקורעים בו את שמות העדים, ומניחים את הנייר על גבי השטר, והעדים ממלאים את הקרעים בדיו, וכך העדים חותמים על השטר). ב. חותמים על ידי שפשוף חתיכה של עופרת על הקלף. ג. חותמים במים של עפצים על גבי קלף שעובד בעפצים. ד. חותמים ברוק.
- ה הגמ' מבארת שבאופן שהעדים לא יודעים לקרוא, צריכים שני העדים לקרוא בפניהם מה שכתוב בשטר, או אפילו עד אחד יקרא בפניהם כגון רב נחמן וספרי דדייני שיש להם אימה, כיון שבאופנים אלו אין חשש שיקראו בשקר.
- ה הגמ' מבארת שהטעם של רבי שמעון בן גמליאל הוא, שחכמים הקילו בגיטי נשים מחמת 'עיגונא' ולא בשאר השטרות.

לקבלת העלון במייל B0527147396@gmail.com

- ◆ **דין קריאת הגט על ידי העדים** - חכמים תיקנו שעדים שרואים את נתינת הגט צריכים לקרוא את הגט לפני הנתינה, ובאופן שהעדים לא קראו את הגט לפני הנתינה אסורה להנשא. תוס' מבארים שבאופן שהעדים לא קראו את הגט לפני הנתינה אלא קראו את הגט לאחר הנתינה, מותרת להנשא'.
- ◆ **בעל שנתן לאשתו קלף ואמר 'הרי זה גיטך' ויש ספק האם קלף זה הוא גט או קלף ריק** - האשה ספק מגורשת'.
- ◆ **בעל שנתן לאשתו גט ואמר 'הרי זה גיטך', והאשה קיבלה את הגט וזרקה אותו לאש, ולאחר מכן הבעל אומר שלא היה כתוב בגט את לשון הגט אלא היה 'שטר פסים'** - האשה מגורשת בודאי.
- ◆ **בעל שנתן את הגט לאשתו על ידי זריקת הגט לבין הכדים, ולאחר מכן לא מצאו את הגט בין הכדים אלא מצאו מזוזה** - באופן שמצאו מזוזה אחת נוקטים שהבעל זרק מזוזה והאשה אינה מגורשת, ובאופן שמצאו שנים או שלשה מזוזות חוששים שהבעל זרק לאשה גט ולאחר מכן נטלו את הגט עכברים'.
- ◆ **בעל שנתן לאשתו ספר תורה ואמר לה 'הרי זה גיטך'** - אינה מגורשת'.

דף כ

◆ הכותב גט שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה:

- לרבי יהודה - הגט כשר.
- לחכמים - לרב חסדא הגט פסול, לרב אחא בר יעקב הגט כשר'.

◆ דיני הגט:

- גט שהאשה שילמה לסופר - הגט כשר משום שרבנן הקנו את הגט לבעל.
- גט שאינו שווה פרוטה או גט שנכתב על קלף של איסורי הנאה - הגט כשר.
- גט שכתוב על טס של זהב והבעל אמר שהטס של זהב יהיה לפרעון הכתובה - הגט כשר וחוב הכתובה נפרע'.

◆ דיני כתיבת גט על ידי חקיקה:

- באופן שחקק את צורת האותיות - הגט כשר.

☞ הערות ☞

- 1 נחלקו תירוצי התוס' באופן שהעדים לא קראו את הגט כלל והאשה נשאת האם תצא: לתירוץ הראשון לא תצא, ולתירוץ השני תצא. ובדברי הגמ' מבואר שבאופן שהעדים קראו את הגט והחזירו את הגט לבעל, ולאחר מכן הבעל הכניס את הגט לתוך השרוויל שלו וחזר והוציאו וגירש בו, למרות שיש חשש שהבעל החליף את הגט בתוך השרוויל בשטר אחר, מ"מ האשה מותרת להנשא.
- 2 תוס' בפירוש הראשון מבארים שדברי הגמ' נאמרו באופן שהעדים בדקו את הקלף זמן קצר לאחר הנתינה וראו שהקלף ריק, ויש ספק האם בשעת הנתינה הקלף גם היה ריק, או דלמא בשעת הנתינה הקלף לא היה ריק אלא היה כתוב בו ב'מי מילין' ולאחר הנתינה האותיות נבלעו בגט.
- תוס' בפירוש השני מבארים שדברי הגמ' נאמרו באופן שהעדים ראו את הגט בשעת הנתינה מרחוק והיה נראה להם שהקלף ריק, אמנם יתכן שאם היו רואים את הגט מקרוב היו רואים את האותיות, ולאחר הנתינה האותיות נבלעו בגט.
- הגמ' מבארת שהדין שהאשה ספק מגורשת נאמר באופן שבדקו את הגט לאחר הנתינה ב'מיא דנרא' וראו שהיה על הקלף אותיות, או באופן שאי אפשר לבדוק את הגט לאחר הנתינה, אבל באופן שבדקו את הגט לאחר הנתינה וראו שלא היה על הקלף האותיות האשה לא מגורשת.
- ח הגמ' מבארת שהסיבה שאופן שמצאו מזוזה אחת נוקטים שהבעל זרק מזוזה, משום שמזוזה בין הכדים לא שכיחא, ולכן מסתבר שהבעל את המזוזה, אבל באופן שמצאו שנים או שלשה מזוזות נוקטים שכמו שהיה מזוזה אחת או שנים כך היה מזוזה שלישית, ולכן חוששים שהבעל זרק לאשה גט והעכברים לקחו את הגט.
- ט רב יוסף מבאר שהסיבה שהבעל לא יכול לגרש בספר תורה בפרשת גיטין, משום שלא כתוב בספר תורה את שם האיש והאשה, וכן משום שהספר תורה לא נכתב לשמה של האשה (נחלקו תירוצי התוס' בדעת רב פפא האם סובר שיש פסול בספר תורה מדין לשמה או לא עי"ש)
- הגמ' מבארת שהסיבה שלא חוששים שהבעל כתב על הספר תורה את הגט ב'מי מילין' ולאחר הנתינה לא ניכר הכתב, משום ש'מי מילין' לא נחשב לכתב באופן שנכתבו על קלף שעובד בעפצים (וכפי שהובא לעיל הערה א).
- י תוס' [י"א] מבארים שבאופן זה אין חסרון של 'כתב על גבי כתב', משום שהכתב הראשון נכתב שלא לשמה והכתב השני נכתב לשמה.
- יא הגמ' מבארת שהדין שחוב הכתובה נפרע נאמר רק באופן שהבעל אמר שהטס יהיה לפרעון הכתובה, אבל באופן שהבעל לא אמר שהטס יהיה לפרעון הכתובה, חוב הכתובה לא נפרע.

- באופן שחקק בצד אחד ועל ידי כך האותיות בולטות בצד השני - הגט כשר.
- באופן שחקק מסביב לאותיות - הגט פסולי.^{יב}
- ◇ בעל שאמר 'הרי זה גיטך והנייר שלי' - אינה מגורשת.
- ◇ דין כתיבת הגט על קלף אחד - צריך לכתוב את הגט על קלף אחד, ובאופן שכתב את הגט על שני קלפים הגט פסול ש'ספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים'.^{יג}
- ◇ דין כתיבת אותיות הגט - בכתיבת הגט לא צריך שכל אות תהיה 'מוקפת גויל', אבל בכתיבת ספר תורה צריך שכל אות תהיה 'מוקפת גויל'.^{יד}
- ◇ גט שכתוב על יד העבד והעבד היה בחזקת הבעל ולאחר מכן העבד בחזקת האשה - באופן שהאשה מוחזקת בעבד שלש שנים האשה מגורשת משום שיש חזקה שהעבד שלה, ובאופן שהאשה לא מוחזקת בעבד שלש שנים האשה לא מגורשת משום ש'גודרות אין להם חזקה'.^{טו}
- ◇ גט שהיה שייך לאשה והאשה נתנה לבעל - הבעל יכול לגרש בגט זה, ולא חוששים שהאשה לא הקנתה את הגט לבעל אלא רק השאילה לו את הגט.

דף כא

- ◇ דיני גירושין על ידי הנחת הגט בחצר או נתינתו לעבד:
 - גירושין על ידי הנחת הגט בחצר - באופן שהחצר משתמרת מגורשת, ובאופן שהחצר אינה משתמרת אינה מגורשת.^{יז}
 - גירושין על ידי נתינת הגט לעבד - באופן שהעבד כפות וישן מגורשת, ובאופן שהעבד אינו כפות או שהעבד ער אינה מגורשת.^{טז}
- ◇ גט שנכתב על דבר שיש בו רוח חיים (כגון קרן של פרה או יד של עבד) או על אוכל (כגון עלה של זית) - לת"ק הגט כשר, לרבי יוסי הגלילי הגט פסול.^{יח}
- ◇ דיני גט במחובר לקרקע:
 - באופן שהגט נכתב או נחתם במחובר לקרקע ולאחר מכן נקצץ:
 - הקדמה - בפסוק כתוב 'וכתב ונתן' ודורשים למעט גט שנכתב במחובר ולאחר מכן נקצץ שצריך 'כתיבה קציצה ונתינה'. ונחלקו התנאים בביאור כוונת הפסוק 'וכתב', וכדלהלן.

הערות

- יב בדברי הגמ' מבואר שבאופן שכתב את הגט על ידי הטבעה בחותם, נחשב שחקק מסביב לאותיות והגט פסול.
- יג הגמ' מבארת שבאופן שהבעל אמר 'הרי זה גיטך והנייר שבין שורה לשורה ובין תיבה לתיבה שלי': באופן שהאותיות לא מעורות זה בזה, אינה מגורשת משום שיש פסול של 'ספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים'. ובאופן שהאותיות מעורות זה בזה, ספק האם מגורשת.
- יד בדברי הגמ' מבואר שהדין שאפשר לגרש על ידי הנחת הגט בחצר, נאמר בין באופן שהחצר שייכת לאשה, ובין באופן שהחצר שייכת לבעל והבעל הניח את הגט בו ולאחר מכן הקנה את החצר לאשה.
- טו בדברי הגמ' מבואר שהדין שאפשר לגרש על ידי נתינת הגט לעבד, נאמר בין באופן שהעבד שייך לאשה, ובין באופן שהעבד שייך לבעל והבעל נתן לו את הגט ולאחר מכן הקנה את העבד לאשה.
- טז תוס' מבארים שבאופן שהעבד אינו כפות האשה אינה מגורשת משום שנחשב 'חצר מהלכת', ובאופן שהעבד ער האשה אינה מגורשת משום שנחשב 'חצר שאינה משתמרת לדעת האשה'.
- יז הגמ' מבארת שהמקור של רבי יוסי הגלילי שגט שנכתב על דבר שיש בו רוח חיים או אוכל פסול, דכתיב 'וכתב' כלל, 'ספר' פרט, 'ונתן' כלל, ודורשים שמותר לכתוב רק על דבר שהוא כמו 'ספר' שאין בו רוח חיים ואינו אוכל, אמנם רבנן לא דורשים כדברי רבי יוסי הגלילי, כיון שרבנן סוברים שהכוונה 'ספר' היא 'ספירת דברים'.
- יח בדברי הגמ' מבואר שדברי ת"ק שהגט כשר נאמרו באופן שהבעל נתן לאשה את כל הפרה או את כל העבד, אבל באופן שהבעל קצץ את הקרן מהפרה והביא לאשה את הקרן, או שהבעל קצץ את ידו של העבד והביא לאשה את היד, הגט פסול דכתיב 'וכתב ונתן' ודורשים למעט גט שנכתב במחובר ולאחר מכן נקצץ שצריך 'כתיבה קציצה ונתינה'.

○ לרבי מאיר:

- גט שנכתב ולאחר מכן נקצץ - מדאורייתא הגט כשר, ומדרבנן לפי ריש לקיש אסור לכתוב את הגט במחובר גזירה שמא יבואו לחתום את הגט במחובר.
- גט שנחתם במחובר ולאחר מכן נקצץ - הגט פסול משום כוונת הפסוק 'וכתב' היא לחתימת העדים (משום ש'עדי חתימה כרת').

○ לרבי אלעזר:

- גט שנכתב ולאחר מכן נקצץ:
- באופן שנכתב 'תורף' הגט - הגט פסול משום שכוונת הפסוק 'וכתב' היא לכתוב 'תורף' הגט (משום ש'עדי מסירה כרת').
- באופן שנכתב 'טופס' הגט - מדאורייתא הגט כשר, ומדרבנן לפי רבי יוחנן אסור לכתוב את 'טופס' הגט במחובר גזירה שמא יבואו לכתוב את 'תורף' הגט במחובר.
- גט שנחתם במחובר ולאחר מכן נקצץ - הגט כשר.

○ לרבי יהודה - גט שנכתב במחובר לקרקע או גט שנחתם במחובר לקרקע הגט פסול¹⁰.

- גט שנכתב ונחתם על עלה של עציץ נקוב והבעל נתן את העלה והעציץ לאשה - לאביי הגט כשר, ולרבה הגט פסול גזירה שמא יקטום את העלה ויביא לאשה¹¹.
 - גט שנכתב ונחתם על עלה של עציץ שאינו נקוב והבעל קצץ את העלה והביא לאשה - לפי התירוף הראשון בתוס' הגט כשר כיון שאין פסול של 'כתיבה קציצה ונתינה' בדבר שאינו מחובר לקרקע, ולפי התירוף השני בתוס' הגט פסול¹².
 - גט שנכתב ונחתם על עלה של עציץ שאינו נקוב והבעל נתן את העלה והעציץ לאשה - לפי התירוף הראשון בתוס' הגט כשר כיון שאין פסול של 'כתיבה קציצה ונתינה' בדבר שאינו מחובר לקרקע, ולפי התירוף השני בתוס' נחלקו בכך אביי ורבה לאביי הגט כשר ולרבה הגט פסול גזירה שמא יקטום את העלה ויביא לאשה¹³.
- ◆ בעל שגירש אשה על מנת שלא תלך לבית אביה - באופן שהתנה שלא תלך לבית אביה של תלך לבית אביה שלשים יום הגט חל, ובאופן שהתנה שלא תלך לבית אביה לעולם הגט לא חל, משום דכתיב 'כריתות' דבר הכורת בינו לבינה ובאופן זה לא נחשב כריתות.

דף כב

◆ דיני קניית עציץ נקוב:

- הזרעים - נחשב קרקע ונקנים בכסף שטר ובחזקה.
- העציץ - נחשב מטלטלים ונקנה במשיכה וכן נקנה בקנין אגב יחד עם הזרעים¹⁴.

הערות

יז הגמ' לעיל [ד א] מבארת שהטעם של רבי יהודה שגט שנכתב או שנחתם במחובר ולאחר מכן נקצץ הגט פסול דכתיב 'וכתב ונתן' ודורשים למעט 'כתיבה קציצה ונתינה' וכוונת הפסוק 'וכתב' היא בין לכתובת הגט ובין לחתימת העדים.

יח תוס' מבארים שלפי דעת אביי הבעל יכול להקנות לאשה את העציץ במשיכה, ולמרות שקרקע אינה נקנית במשיכה אלא מטלטלים נקנים במשיכה, מ"מ הבעל יכול להקנות לאשה את העציץ בצורה שתפסק היניקה, ואז העציץ נחשב מטלטלים שנקנים במשיכה, ותוס' מוסיפים שבאופן זה שהבעל נתן לאשה בצורה שתפסק היניקה של העציץ, אין חסרון של 'כתיבה קציצה ונתינה'.

יט בדברי התוס' מבואר, שגט שנכתב על החרס של העציץ והבעל שבר את העציץ והביא את הגט לאשה: לפי התירוף הראשון הגט כשר כיון שאין פסול של 'כתיבה קציצה ונתינה' בדבר שאינו מחובר לקרקע ולפי התירוף השני בתוס' הגט פסול, וכן גט שנכתב על קלף גדול וחתכו חתיכה גדולה ממנו לפי התירוף הראשון בתוס' הגט כשר כיון שאין פסול של 'כתיבה קציצה ונתינה' בדבר שאינו מחובר לקרקע ולפי התירוף השני בתוס' הגט פסול, אמנם גט שנכתב על קלף וחתכו חתיכה קטנה ממנו לכו"ע הגט כשר משום שהפסול של 'כתיבה קציצה ונתינה' לא נאמר באופן שחותך חתיכה קטנה שאינה חשובה.

כ בדברי התוס' מבואר שגט שנכתב על החרס של עציץ והבעל נתן את העציץ כולו לאשה, הגט כשר בין לפי אביי ובין לפי רבה, כיון שבאופן זה לא שייך לגזור שמא הבעל ישבור את העציץ כיון שאין דרך לשבור את העציץ.

כא תוס' מסתפקים האם העציץ נקנה עם הזרעים בקנין אגב רק באופן שאמר אגב וקני, או דלמא העציץ נקנה יחד עם הזרעים אפילו באופן שלא אמר אגב וקני,

◆ דיני תרומות ומעשרות:

- אילן שמקצתו בארץ ומקצתו בחוץ לארץ:
 - באופן שכל שרשיו בארץ - חייב בתרומות ומעשרות.
 - באופן שכל שרשיו בחוץ לארץ - אינו חייב בתרומות ומעשרות.
 - באופן שמקצת שרשיו בארץ ומקצת שרשיו בחוץ לארץ ויש הפסק צונמא בין השרשים - לרבי כל הפירות שבעץ מעורבים בטבל וחולין, משום שסובר 'אורא מבלבל'. ולרבי שמעון בן גמליאל פירות שגדלים בארץ חייבים בתרומות ומעשרות, ופירות הגדלים בחוץ לארץ פטורים מתרומות ומעשרות, משום שסובר 'אורא לא מבלבל'.
- עציץ נקוב שנמצא בארץ והנוף בחוץ לארץ:
 - באופן שיצאו שרשים מהעציץ דרך הנקב - חייב בתרומות ומעשרות.
 - באופן שלא יצאו שרשים מהעציץ דרך הנקב - לאביי חייב בתרומות ומעשרות משום שהולכים אחר היניקה של הנקב, לרבה פטור מתרומות ומעשרות משום שהולכים אחר היניקה של הנוף.

◆ דיני שטר וגט שנכתבו על נייר שאפשר לזייפו (כגון נייר מחוק)²²:

- באופן שיש עדי חתימה ואין עדי מסירה - אינה מגורשת²³.
- באופן שיש עדי מסירה:
 - לרבי אלעזר:
 - גט שנכתב על נייר שאפשר לזייפו:
 - לאלתר - מגורשת.
 - לאחר עשרה ימים - לרבי אלעזר הגט פסול, משום שיש חשש שהיה תנאי בגט והעדי מסירה שכחו את התנאי. לרבי יוחנן הגט כשר, משום שאם היה תנאי העדי מסירה היו זוכרים את התנאי.
 - שטר ראייה שנכתב על נייר שאפשר לזייפו - לרבי אלעזר פסול משום דכתיב 'למען יעמדו ימים רבים' לרבי יוחנן כשר²⁴.
 - לרבי מאיר - לרש"י מגורשת, לתוס' אינה מגורשת כיון שהגט לא 'מוכח מתוכו'.

✽ הערות ✽

משום שהעציץ מתבטל לזרעים.

כב רש"י מבאר שהסיבה שנייר מחוק נחשב נייר שאפשר לזייפו, משום שיש חשש שהיה כתוב תנאי בגט וימחקו את הגט ויכתבוהו שוב ללא התנאי, ובדברי רש"י מבואר שהכוונה נייר מחוק הוא שבין מקום הגט ובין מקום העדים היה על נייר מחוק. תוס' סוברים שבאופן זה אין חשש שימחקו את הגט ויכתוב שוב, כיון שיהיה ניכר שמקום הגט נמחק שתי פעמים ומקום העדים נמחק פעם אחת, ולכן תוס' מבארים שהכוונה שהגט היה כתוב על נייר שאינו מחוק והעדים חתמו על מקום מחוק, ולכן יש חשש שימחקו את הגט ויחזור לכותבו שוב ויראה שכל הגט נמחק פעם אחת.

כג תוס' מבארים שלמרות שגט שנכתב על נייר שאי אפשר לזייפו ויש עדי חתימה הגט כשר בין לפי רבי מאיר שסובר 'עדי חתימה כרתי' ובין לפי רבי אלעזר שסובר 'עדי מסירה כרתי' כיון שיש ראייה מעדי החתימה שהגט נמסר כהלכתו, מ"מ גט שנכתב על נייר שאפשר לזייפו ויש עדי חתימה הגט פסול, כיון שיש חשש שהיה תנאי בגט ומחקו את התנאי.

כד רש"י מבאר שהטעם של רבי אלעזר שסובר ששטר ראייה שנכתב על נייר שאפשר לזייפו פסול הוא, שיש חשש שבי"ד יבואו לסמוך על העדי חתימה. תוס' סוברים שלא צריך לחשוש לכך כיון שבי"ד לא יטעו לסמוך על עדי חתימה בנייר שאפשר לזייפו, ולכן תוס' מבארים שרבי אלעזר לשיטתו שסובר שעדי המסירה לא זוכרים את התנאים לאחר עשרה ימים, ולכן השטר לא ראוי לעמוד ימים רבים.

תוס' מבארים שדברי רבי אלעזר נאמרו רק בשטר שעיקרו עומד לראיה, אבל בשטר מכר שעיקרו לא עומד לראיה השטר כשר, משום שלא נאמר בו 'למען יעמדו ימים רבים'.

תוס' מסתפקים בדעת רבי יוחנן שסובר ששטר שנכתב על נייר שאפשר לזייפו כשר, האם כשר גם לאחר עשרה ימים משום שעדי המסירה זוכרים את התנאים לאחר עשרה ימים, או דלמא כשר רק עד עשרה ימים, משום שרק בגט שאין בו תנאים רבים העדים זוכרים את התנאים לאחר עשרה ימים, אבל בשטר שיש בו תנאים רבים העדים לא זוכרים את התנאים לאחר עשרה ימים.

דף כג

◆ גט שנכתב שלא לשמה:

• לרבי מאיר - הגט כשר, משום דכתיב 'וכתב לה ספר כריתות' ודורשים 'לה' לשמה וכוונת הפסוק 'וכתב' היא לחתימת העדים (משום ש'עדי חתימה כרתי')^כ.

• לרבי אלעזר:

○ באופן שכתב את תורף הגט - הגט פסול, משום דכתיב 'וכתב לה ספר כריתות' ודורשים 'לה' לשמה וכוונת הפסוק 'וכתב' היא לכתובת תורף הגט (משום ש'עדי מסירה כרתי').

○ באופן שכתב את טופס הגט - הגט כשר.

◆ דיני 'גדול עומד על גביו':

• הקדמה - בדברי הגמ' מבואר שקטן וגוי ושוטה לא עושים לשמה, ויש לדון באופן ש'גדול עומד על גביו' כלומר שמצווה אותם לעשות לשמה האם עושים לשמה או לא וכדלהלן.

• קטן - עושה לשמה.

• גוי - לא עושה לשמה.

• שוטה:

○ לפי רש"י והתירוץ הראשון בתוס' - באופן שמוכח ממעשיו שמתכוון לשמה (כגון בגט שכתב את שם האישה והאשה) עושה לשמה, ובאופן שלא מוכח ממעשיו שמתכוון לשמה (כגון בחליצה) לא עושה לשמה.

○ לפי התירוץ השני בתוס' - בדינים דאורייתא מועיל 'גדול עומד על גביו', ובדינים דרבנן לא מועיל 'גדול עומד על גביו'.

◆ דיני השליח שמביא את הגט:

• חרש שוטה וקטן ועובד כוכבים:

○ באופן שהיו פסולים משעת הקבלה עד שעת המסירה - פסולים^כ.

○ באופן שהיו פסולים בשעת הקבלה ובשעת המסירה היו כשרים - פסולים.

○ באופן שהיו כשרים בשעת מסירה ולאחר מכן נהיו פסולים ובשעת מסירה חזרו להיות כשרים - כשרים.

• סומא - כשר להביא את הגט, אבל באופן שצריך לומר בפני נכתב והיה סומא בשעת כתיבת הגט לא יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם.

• עבד - לרבי אמי כשר, לרבי יוחנן פסול^כ.

• אשה שפסולה להעיד מחמת שנאה (כגון חמותה):

▪ באופן שצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם - נאמנת להביא את הגט, ולרב יוסף ולא נאמנת לומר בפני נכתב ובפני נחתם, ולאביי נאמנת לומר בפני נכתב ובפני נחתם.

▪ באופן שלא צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם - לרב יוסף נאמנת להביא את הגט, לאביי לא נאמנת להביא את הגט.

✽ הערות ✽

כה בדברי הגמ' מבואר שלפי רב נחמן גט שנכתב שלא לשמה לפי רבי מאיר הגט כשר, ודעת רש"י והתירוץ הראשון בתוס' שרב הונא מודה לדין זה, אמנם תוס' בתירוץ השני סוברים שרב הונא חולק שהגט פסול מדרבנן משום שרבנן גזרו כתיבה אטו חתימה, ותוס' בתירוץ השלישי סוברים שרב הונא סובר שלפי רבי מאיר הגט פסול מדאורייתא, משום שכוונת הפסוק 'וכתב לה ספר כריתות' הוא בין לכתובת הגט ובין לחתימת העדים.

כו הגמ' מבארת שהסיבה שחרש שוטה וקטן פסולים להיות שליח להבאת הגט משום שאין להם דעת. והסיבה שעובד כוכבים פסול להיות שליח להבאת הגט משום שאינו בתורת גיטין וקידושין, וכן משום דכתיב 'כן תרימו גם אתם' ודורשים 'מה אתם בני ברית אף שלוחכם בן ברית' ולא עובד כוכבים שאינו בן ברית.

כז הגמ' מבארת שהטעם של רבי יוחנן שעבד לא יכול להיות שליח להביא את הגט, משום שהעבד אינו בתורת גיטין וקידושין. תוס' מבאר שלמרות שעבד פסול להיות שליח הבאה לקבל את הגט, מ"מ באופן שהבעל נתן את הגט לעבד של האשה האשה מגורשת מדין קנין חצר.

◆ דיני שליחות להפרשת תרומה:

- עובד כוכבים - פסול דכתיב 'כן תרימו גם אתם' ודורשים 'מה אתם בני ברית אף שלוחכם בן ברית' ולא עובד כוכבים שאינו בן ברית.
- עבד - כשר משום שנחשב בן ברית^ח.

◆ דיני שחרור עבד:

- אדון שכתב כתב שטר שחרור ונתן לעבדו - העבד משתחרר משום ש'גישו וידו באים כאחת'.
- אדון שכתב שטר שחרור לעבדו ונתן לעבד אחר שלו שיזכה בו עבור עבדו - העבד אינו משתחרר משום שהגט לא יצא מהרשות של האדון.
- אדון שכתב שטר שחרור לעבדו ונתן לעבד של אדון אחר שיזכה בו עבור עבדו - העבד משתחרר.
- אדון שאמר לשפחה מעוברת 'הרי את שפחה וולדך בן חורין' - העובר משתחרר^ט.

דף כד

◆ דיני בעל ששלח את אשתו להביא את הגט:

- באופן שהבעל אמר לאשה 'לא תתגרשי בו אלא בפני בית דין פלוני' - הגט כשר והאשה לא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם^ל.
- באופן שהבעל אמר לאשה שתניח את הגט בפני בית הדין ותחזור ותטלו מהקרקע - הגט פסול משום שהבעל לא נתן לאשה את הגט.
- באופן שהבעל אמר לאשה שתהיה שליח להולכה עד שתגיע לבית דין ולאחר מכן תהיה שליח לקבל את הגט - הגט פסול משום ש'לא חזרה שליחות אצל הבעל'.
- באופן שהבעל אמר לאשה שתהיה שליח להולכה עד שתגיע לבית דין ולאחר מכן תמנה שליח לקבלה - לרב ללישנא קמא הגט חל והאשה צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם, וללישנא בתרא הגט לא חל. לרבי חנינא הגט חל והאשה צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם^א.
- באופן שהבעל אמר לאשה שתהיה שליח להולכה עד שתגיע לבית דין ולאחר מכן תמנה שליח אחר להולכה ותקבל ממנו את הגט - הגט חל והאשה צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם.

פרק שלישי

◆ דיני גט שאינו 'לשמה':

- האם הגט כשר לגירושין:
 - באופן שהגט נכתב שלא לשם גירושין (כגון שהסופר כתבו להתלמד) - פסול.

הערות

- כח רש"י מבאר שהסיבה שעבד נחשב בן ברית, משום שהוא מהול וכן הוא בכלל ברית המצוות דכתיב 'אתם נצבים היום כולכם' וכתב 'מחוטב עציך'.
- כט הגמ' מבארת שכיון ש'עובר ירך אמו' נחשב כמו אדון ששחרר חצי עבד ונתן את השטר שחרור לעבד שהעבד משתחרר. ותוס' מקשים שבאופן ששחרר את העובר לא שייך לומר 'גישו וידו באים כאחת' משום שהיד של השפחה לא משוחרר.
- ל בדברי הגמ' מבואר שבאופן שהבעל אמר לאשה 'לא תתגרשי בו אלא בפני בית דין פלוני', כוונתו לעשות תנאי שהגירושין יחולו רק בפני בית דין פלוני, וממילא האשה לא נחשבת שליח להביא את הגט, ולכן האשה לא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם.
- לא הגמ' להלן [סג ב] מביאה שדעת רב שאשה לא יכולה לעשות שליח לקבל את הגט מיד שליח בעלה, ולרבי חנינא האשה יכולה לעשות שליח לקבל את הגט מיד שליח בעלה. ונחלקו הלשונות בגמ' בטעמו של רב: ללישנא קמא משום 'בזיון דבעל', וללישנא בתרא גזירה משום 'חצירה הבאה לאחר מכן'. ובדברי הגמ' בסוגיין מבואר שבאופן זה שהבעל אמר לאשה למנות שליח לקבלה לא שייך הטעם של 'בזיון דבעל', ושייך הטעם של 'חצירה הבאה לאחר מכן', ולכן ללישנא קמא יכולה לעשות שליח, וללישנא בתרא לא יכולה לעשות שליח.

○ באופן שהגט נכתב לשם גירושין של אשה אחרת - פסול^ל.

○ באופן שהגט נכתב לשם גירושין של אשה זו על ידי דין 'ברירה' (למ"ד שסובר 'אין ברירה') - הגט פסול^ל.

• האם הגט פוסל לכהונה:

○ לשמואל - פוסל לכהונה.

○ לרב - באופן שהגט נכתב שלא לשם גירושין אינו פוסל לכהונה, ובאופן שהגט נכתב לשם גירושין פוסל לכהונה.

○ לרבי אסי - באופן שהגט נכתב לשם גירושין של אשה אחרת אינו פוסל לכהונה, ובאופן שהגט נכתב לשם גירושין של אשה זו על ידי דין 'ברירה' פוסל לכהונה.

○ לרבי יוחנן - אינו פוסל לכהונה^ל.

◆ גט שאינו 'מוכח מתוכו'^{לה}:

• באופן שיש עדי חתימה ואין עדי מסירה - הגט פסול.

• באופן שיש עדי מסירה:

○ לרבי אלעזר - הגט כשר.

○ לרבי מאיר - לרש"י הגט כשר, לתוס' הגט פסול כיון שהגט לא 'מוכח מתוכו' [תוס' כב א ד"ה מאן].

◆ דיני חליצה פסולה לענין פסול כהונה - באופן שחלץ בשמאל או בליה פוסל לכהונה. ובאופן שקטן חלץ או שחלץ ב'אנפיליא': לשמואל פוסל לכהונה, לרבי אלעזר לא פוסל לכהונה.

דף כה

◆ דיני ברירה:

• הקדמה: נחלקו האמוראים האם יש חילוק בדיני ברירה בין 'תולה בדעת עצמו' לבין 'תולה בדעת אחרים': לאביי יש חילוק שאפשר לומר שב'תולה בדעת עצמו' אין ברירה וב'תולה בדעת אחרים' יש ברירה, ולרבה אין חילוק.

• באופן שהתנה במפורש:

○ לרבי מאיר - יש ברירה^ל.

הערות

לב בדברי המשנה מבואר שיש שני אופנים של גט שנכתב לשם גירושין של אשה אחרת: א. באופן שיש שני אנשים ששמותיהן שווים ושמות נשותיהן שווים והגט נכתב לשם אחד מהן וניתן לאדם השני. ב. באופן שאדם נשוי שתי נשים ששמותיהן שווים והגט נכתב לשם הגדולה וניתן לקטנה.

לג בדברי המשנה מבואר שהאופן של גט שנכתב לשם גירושין של אשה זו על ידי דין 'ברירה' הוא, באדם שנשוי שתי נשים ששמותיהן שווים, ואמר לסופר שיכתוב גט לאשה שירצה לגרש, ובדברי הגמ' מבואר אופן נוסף שכתב גט לאשה שתצא ראשונה מפתח הבית (והאופן הראשון נחשב 'תולה בדעת עצמו', והאופן השני נחשב 'תולה בדעת אחרים').

בפשוט דברי הגמ' משמע שהטעם שהגט פסול משום ש'אין ברירה', אמנם תוס' מוסיפים שגם למ"ד שסובר 'יש ברירה' יכול לסבור באופן זה שהגט פסול, משום דכתיב 'וכתב לה' ודורשים 'לשמה', ולומדים מדין זה שהגט צריך להיות מבורר בשעת כתיבת הגט.

לד הגמ' [פב ב] אומרת שגט שהבעל אמר 'הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם' פוסל לכהונה, דכתיב 'ואשה גרושה מאישה' ודורשים 'אפילו לא נתגרשה אלא מאישה פסולה מהכהונה' משום שיש בו 'ריח הגט'. ובדברי הגמ' בסוגיין מבואר שנחלקו האמוראים באופנים אלו האם יש בהם 'ריח הגט' וממילא הגט פוסל לכהונה: לשמואל גט שנכתב שלא לשמה יש בו 'ריח הגט', לרב גט שנכתב שלא לשם גירושין אין בו 'ריח הגט', וגט שנכתב לשם גירושין יש בו 'ריח הגט'. לרבי אסי ורבי יוחנן גט שנכתב שלא לשמה אין בו 'ריח הגט', ונחלקו רבי אסי ורבי יוחנן בגט שנכתב לשם גירושין של אשה זו על ידי דין 'ברירה': לרבי אסי פוסל לכהונה משום שלחומרא חוששים ש'יש ברירה', ולרב יוחנן אינו פוסל לכהונה משום ש'אין ברירה'.

לה בדברי הגמ' מבואר שיש שני אופנים של גט שאינו מוכח מתוכו: א. באופן שיש שני אנשים ששמותיהן שווים ושמות נשותיהן שווים והגט נכתב לשם אחד מהן וניתן לאותו אדם. ב. באופן שאדם נשוי שתי נשים ששמותיהן שווים והגט נכתב לשם הגדולה וניתן לגדולה.

לו המקור שרבי מאיר סובר שיש ברירה הוא מדברי הברייתא שאומרת 'הלוקח יין מבין הכותים אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני ומיחל ושותה מיד דברי רבי מאיר', ומבואר שיש ברירה באופן שתולה בדעת עצמו וכ"ש שיש ברירה באופן שתולה בדעת אחרים, ורבי מאיר סובר שלא חוששים שמא יבקע הנוד.

○ לרבי יהודה ורבי שמעון:

- לאביי - 'תולה בדעת עצמו' אין ברירה, 'תולה בדעת אחרים' יש ברירה.
- לרבא - יש ברירה ל"י.

○ לרבי יוסי:

- לאביי - 'תולה בדעת עצמו' אין ברירה, 'תולה בדעת אחרים' יש ברירה.
- לרבא - באופן שעתיד להתברר יש ברירה, ובאופן שלא עתיד להתברר אין ברירה ל"י.
- באופן שלא התנה במפורש - לרבי מאיר ורבי יהודה ספק האם יש ברירה ל"י.

◆ דיני חילול מעשר שני באופן שלא קבע מקום למעשר שנים (כגון שאמר 'עשרה לוגין שאני עתיד להפריש יהיו מעשר שני) - לרש"י אפשר לחלל את המעשר שני, לתוס' אי אפשר לחלל את המעשר שני.

הערות

לז המקור של רבא שרבי יהודה סובר שיש ברירה הוא מדברי המשנה [עג ב] שלפי רבי יהודה באופן שהבעל נתן גט לאשתו ואמר לה שהגט יחול 'מעכשיו אם ימות מחולי זה' הגט חל. והמקור של רבא שרבי שמעון סובר שיש ברירה הוא מדברי הברייתא 'הריני בועליך על מנת שירצה אבא אף על פי שלא רצה האב מקודשת, ר' שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון רצה האב מקודשת לא רצה האב אינה מקודשת'.

המקור של אביי שרבי יהודה ורבי שמעון סוברים שבתולה בדעת עצמו אין ברירה הוא מדברי הברייתא 'הלוקח יין מבין הכותים אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני ומיחל ושותה מיד דברי רבי מאיר, רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין' ואביי מבאר שיש חילוק בין ברירה של תולה בדעת עצמו לברירה של תולה בדעת אחרים, ולכן רבי יהודה ורבי שמעון סוברים שבתולה בדעת עצמו 'אין ברירה' ובתולה בדעת אחרים אין ברירה. אמנם רבא סובר שאין חילוק בין ברירה של תולה בדעת עצמו לברירה של תולה בדעת אחרים, ולכן מבאר שרבי יהודה ורבי שמעון סוברים שיש ברירה בין בתולה בדעת עצמו ובין בתולה בדעת אחרים, והטעם של רבי יהודה ורבי שמעון בברייתא של 'הלוקח יין מבין הכותים' הוא גזירה שמה יבקע הנוד.

לח תוס' מבארים שלפי אביי רבי יוסי סובר שבאופן שתולה בדעת עצמו אין ברירה, וכפי שמבואר בדברי הגמ' בעירובין [לז ב] שלפי רבי יוסי באופן שאדם אמר שהמעשר שני שבביתו מחולל על סלע שתעלה בידו מן הכיס לא חל החילול משום שאין ברירה, אבל באופן שתולה בדעת אחרים יש ברירה, וכפי שמבואר בדברי המשנה [עג ב] שלפי רבי יוסי באופן שהבעל נתן גט לאשתו ואמר לה שהגט יחול 'מעכשיו אם ימות מחולי זה' הגט חל. אמנם בדעת רבא שאין חילוק בין ברירה של תולה בדעת עצמו ובין ברירה של תולה בדעת אחרים, צריך לומר שרבי יוסי סובר שבאופן שעתיד להתברר (כגון בעל שנתן גט לאשתו שעתיד להתברר האם הבעל ימות אם יחיה) יש ברירה, ובאופן שלא עתיד להתברר (כגון האומר סלע שתעלה מן הכיס שיתכן שלא יפריש או שלא תעלה סלע מן הכיס) אין ברירה.

הברייתא אומרת 'הלוקח יין מבין הכותים אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני ומיחל ושותה מיד דברי רבי מאיר, רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין' ולפי אביי הטעם של רבי יוסי משום שאין ברירה באופן שתולה בדעת עצמו, ולפי רבא הטעם של רבי יוסי שאין ברירה באופן שלא עתיד להתברר (שיתכן שלא יפריש לעולם).

לט תוס' מבארים שרבי מאיר ורבי יהודה סוברים שבאופן שלא התנה במפורש ספק האם יש ברירה, ולכן סוברים [בכורות מח א] ש'אחין שחלקו מחצה יורשים ומחצה לקוחות'.